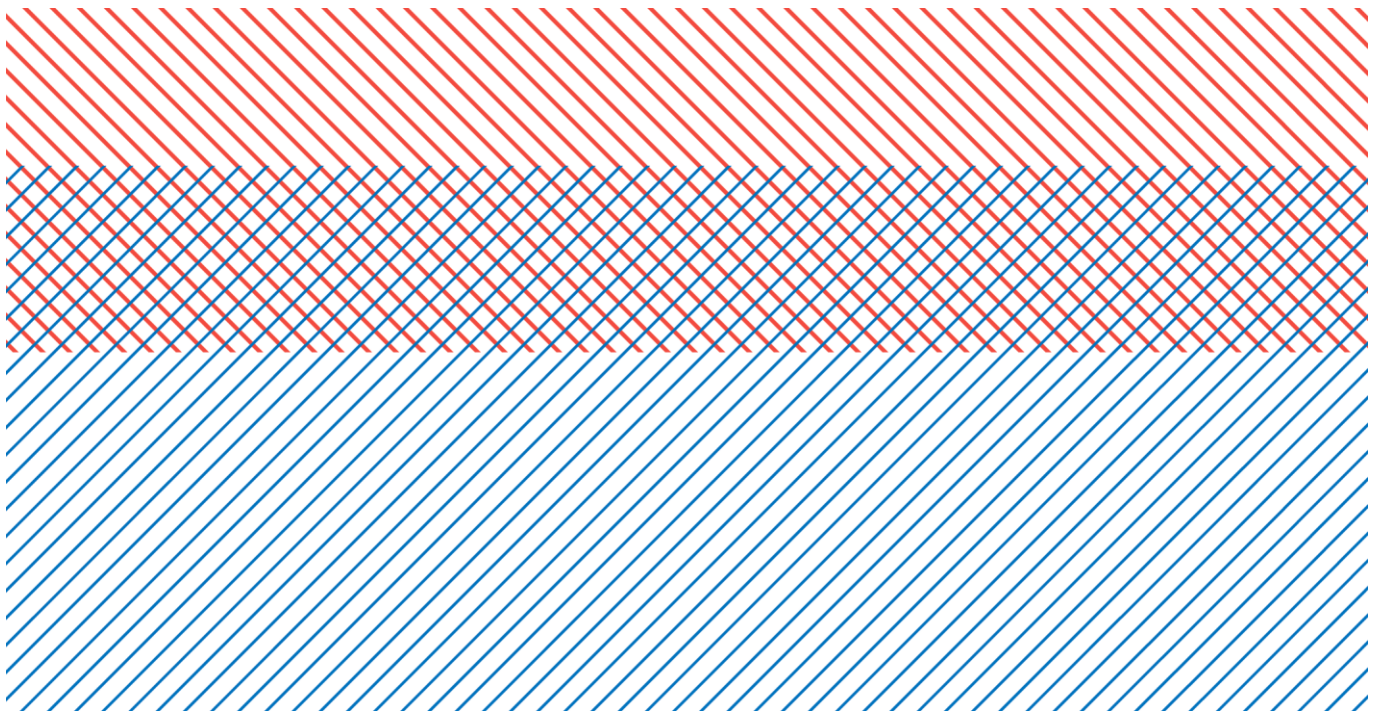

Notat

Adoption og diskrimination

Oplevet diskrimination og mikroaggressioner

Sofie Henze-Pedersen

Adoption og diskrimination – Oplevet diskrimination og mikroaggressioner

© VIVE og forfatteren, 2017

Projekt: 100040

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVE blev etableret den 1. juli 2017 efter en fusion mellem KORA og SFI. Centeret er en uafhængig statslig institution, som skal levere viden, der bidrager til at udvikle velfærdssamfundet og den offentlige sektor. VIVE beskæftiger sig med de samme emneområder og typer af opgaver som de to hidtidige organisationer.

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

Indhold

1	ADOPTION OG DISKRIMINATION	4
1.1	Indledning	4
1.2	Diskrimination og mikroaggressioner.....	4
1.3	Det danske samfund.....	5
1.4	Dagtilbud og skole	9
1.5	Familien og de nære relationer.....	12
2	DISKUSSION OG KONKLUSION	14
2.1	Tilhørsforhold med spørgsmålstejn	14
2.2	Konklusion	16
	Litteratur	17

1 ADOPTION OG DISKRIMINATION

1.1 Indledning

De seneste 10-15 år er der kommet mere og mere fokus på adopteredes oplevelse af diskrimination i den internationale forskningslitteratur (se fx Koskinen, 2015; Lindblad & Signell, 2008; Reinoso, Juffer & Tieman, 2013; Riley-Behringer m.fl., 2014; Rooth, 2002). Adoption og diskrimination er dog et forskningsområde, der fortsat er under udvikling. I studierne er der ofte fokus på racisme eller forskelsbehandling på baggrund af etnisk udseende, dvs. der er hovedsageligt fokus på internationalt adopteredes oplevelser af diskrimination (Koskinen m.fl., 2015; Lind, 2012; Tigervall & Hübinette, 2010). I denne undersøgelse har vi gennemført interview med både internationalt adopterede og dansk adopterede og har derfor mulighed for at nuancere adopteredes oplevelser af diskrimination. Det bliver således muligt at belyse, hvornår og på hvilken måde det at have et etnisk udseende, der adskiller sig fra størstedelen af den øvrige befolkning, ligger til grund for den oplevede diskrimination, og hvornår det er andre karakteristika eller forskelle, der får betydning. Det skal understreges, at der er tale om en mindre kvalitativ undersøgelse, og at det derfor ikke er muligt at drage generaliserbare konklusioner på baggrund af materialet. I alt har 18 unge voksne og voksne, der er adopteret (12 internationalt adopterede og 6 nationalt adopterede), samt 9 adoptivforældre (hvoraf et forældrepar havde valgt national adoption og resten international adoption) deltaget i interview i forbindelse med undersøgelsen (se mere om metoden i Henze-Pedersen & Olsen, 2017).

I vores undersøgelse er der både unge voksne og voksne, som kun har oplevet enkeltstående hændelser med diskrimination, og andre, som har haft gentagne oplevelser. I dette notat undersøges det, hvilke former for diskrimination, adopterede oplever. Dette belyses ved at se på interaktioner inden for tre forskellige områder. Analysen starter bredt med at se på interaktioner med personer, de adopterede ikke kender, i det danske samfund generelt, hvorefter vi bevæger os tættere på deres intimsfære ved først at se på interaktioner i dagtilbud og skole, og til sidst vender vi blikket mod interaktioner i familien og de nære relationer.¹

1.2 Diskrimination og mikroaggressioner

Begrebet *diskrimination* betyder helt grundlæggende, at en person behandles anderledes på baggrund af bestemte karakteristika, fx køn, seksuel orientering, handicap eller etnicitet. Diskrimination kommer ofte til udtryk inden for tre dimensioner: ringere eller dårligere behandling (fx at blive nægtet adgang til steder), ulige rettigheder (fx fratagelse af religionsfrihed) og chikane (fx drillerier eller trusler) (Jensen m.fl., 2012; Pager & Shepherd, 2008). De eksempler på diskrimination, som beskrives i tidligere undersøgelser af adopterede, har ofte at gøre med hvordan – særligt internationalt – adopterede behandles i det offentlige rum og samfundet generelt. Studierne beskriver, hvordan adopterede kan opleve at blive mødt med racisme², fx racistiske bemærkninger eller vold på grund af deres etniske udseende, mistænkeliggørelse i fx sikkerhedskontroller, bemærkninger,

¹. Når der i teksten refereres til de adopteredes adoptivforældre og biologiske forældre bruges begreberne "adoptivmor", "adoptivfar", "biologisk mor" og "biologisk far" for at tydeliggøre, hvilke relationer der tales om. Det er dog vigtigt at understrege, at de fleste adopterede ikke bruger disse begreber og ofte blot bruger begreberne "mor" og "far". Begreberne "adoptiv" og "biologisk" anvendes udelukkende, for at der ikke skal være tvivl om, hvilke relationer der henvises til, men i citaterne fremstår begreberne, som de adopterede anvender dem.

². Racismebegrebet er knyttet til forestillingen om, at mennesker er opdelt i biologiske "racer", og hvor der er en opfattelse af, at nogle racer er overlegne i forhold til andre. Race-begrebet er socialt konstrueret og har ikke noget biologisk belæg. Opfattelsen af forskellige racer bygger på fysiske eller genetiske træk såsom hudfarve eller øjenform. Racisme defineres ofte som holdninger eller adfærd, der udtrykker nedsettende forestillinger om andre individer eller grupper på baggrund af fysiske karakteristika eller etnisk tilhørsforhold (Koskinen m.fl., 2015; Thorsen, 2014).

der udspringer af seksualiserede stereotyper om fx asiatiske kvinder, samt blikke efterfulgt af spørgsmål fra personer, de ikke kender, om deres oprindelse og tilhørsforhold (Koskinen, 2015; Koskinen m.fl., 2015; Lindblad & Signell, 2008; Tigervall & Hübinette, 2010). Derudover peger kvantitative studier på, at adopterede, der har et etnisk udseende, der adskiller dem fra majoritetsbefolkningen, har vanskeligere ved at komme ind på arbejdsmarkedet (Rooth, 2002, 2007). Det kan dog ifølge studierne være vanskeligt at afgøre, om den vanskelige adgang til arbejdsmarkedet skal tilskrives diskrimination eller andre årsager, fx evner eller kompetencer.

Det er dog ikke kun, når adopterede bevæger sig i det offentlige rum og interagerer med personer, de ikke kender, at de kan opleve diskrimination. Dette kan også forekomme i sfærer, hvor den adopterede og udøveren af diskriminationen kender hinanden. Nogle studier peger på, at adopterede kan opleve diskrimination i løbet af deres skole- og uddannelsesliv, fx i form af drillerier eller mobning enten på grund af deres etniske udseende eller på grund af deres status som adopterede (Rørbech, 1989). I det sidste tilfælde er der ofte tale om såkaldte *mikroaggressioner*, som er et begreb, der anvendes i nogle adoptionsstudier til at nuancere adopteredes oplevelser af diskrimination (Garber & Grotevant, 2015; Sue m.fl., 2007). Mikroaggressioner er korte hverdagsinteraktioner, fx verbale eller adfærdsmæssige, der opleves negativt, nedsættende eller nedværdigende, selvom de ikke nødvendigvis er ment således. Ofte forholder det sig sådan, at udøveren af mikroaggressionen ikke ved, at personens bemærkning eller adfærd bliver opfattet nedsættende af den anden person – og i øvrigt ikke har en intention om at diskriminere (Sue m.fl., 2007).

Endelig er der også eksempler på, at diskrimination kan finde sted i adopteredes privatsfære inden for familiens rammer, hvor andre familiemedlemmer fx har ignoreret adoptionsforholdet eller er kommet med nedsættende bemærkninger om den adopteredes udseende (Tigervall & Hübinette, 2010). Samlet set peger disse studier således på, at diskrimination er afhængig af den kontekst eller situation, som adopterede befinder sig i. Dette notat tager derfor udgangspunkt i de tre områder, som udgør en stor del af adopteredes hverdagsliv og opvækst – det offentlige rum, institutioner og familien – og kaster et situationelt blik på den diskrimination, som adopterede oplever.

Med afsæt i ovenstående kan man sige, at diskrimination finder sted på et kontinuum mellem *direkte diskrimination* (fx at blive nægtet adgang) på den ene side og *indirekte diskrimination* (fx nærgående spørgsmål om oprindelse og tilhørsforhold) på den anden side. Derudover kan diskriminationen enten være bevidst eller ubevidst – dvs. nogle nedsættende bemærkninger eller handlinger kan af udøveren være bevidste og have som formål at såre eller ekskludere en person, men der kan også være tale om utilsigtet sårende eller ekskluderende spørgsmål og kommentarer (Jensen m.fl., 2012). Denne dimension af diskrimination – om den er bevidst eller ubevidst – er det dog ikke muligt at belyse i dette notat, da vi i denne undersøgelse kun har gennemført interview med adopterede og adoptivforældre og ikke personer, der udøver diskrimination. Dette notat har derfor fokus på adopteredes *oplevede diskrimination*, hvilket også er væsentligt at belyse, da tidligere undersøgelser har vist, at alene oplevelsen af at blive diskrimineret kan få betydning for en persons selvopfattelse samt sociale og psykiske trivsel (Koskinen m.fl., 2015).

1.3 Det danske samfund

I dette afsnit belyses det, hvordan diskrimination af adopterede kommer til udtryk i det offentlige rum eller det danske samfund generelt. I det offentlige rum oplever flere af de interviewede unge voksne og voksne at blive diskrimineret på baggrund af objektive eller observerbare karakteristika. De beskrivelser, der præsenteres her, stammer derfor hovedsageligt fra adopterede, som har et etnisk udseende, der adskiller dem fra størstedelen af den danske befolkning. I nærværende ma-

teriale er det adopterede, der kommer fra lande i Sydamerika og Asien. I det følgende belyses det, hvilke former for diskrimination, adopterede oplever i deres interaktioner med personer, de ikke kender, og hvilke observerbare karakteristika det er, der får betydning i det offentlige rum.

Emilie, som er adopteret fra Sydkorea, blev i løbet af teenagealderen mere og mere opmærksom på, hvordan andre opfattede hende, når hun bevægede sig i det offentlige rum. Hun fortæller: "Man begynder at observere, at når man er ude at handle ind, at folk kigger ekstra meget efter en, om stjæler man nu, og kommer med sådan nogle spydige kommentarer og sådan nogle ting". Hvor Emilie har oplevet gentagne episoder med diskrimination i form af blikke, mistanke om tyveri og nedværdigende bemærkninger, så har colombianskfødte Frida kun haft en enkeltstående oplevelse, hvor hun blev skubbet til i et supermarked efterfulgt af kommentarer om hendes udseende. Fælles for Emilie og Frida er, at den oplevede diskrimination i det offentlige rum ofte sker på baggrund af nogle ydre karakteristika og ikke noget, de fx har sagt eller gjort. Hvilket ydre karakteristika det særligt drejer sig om, fortæller Caroline, som er adopteret fra Vietnam, om i det følgende:

Jeg skal overkomme den der frygt for at gøre noget forkert, fordi at jeg føler lidt, at jeg måske så bliver udstillet som en af dem, som eventuelt laver ballade, ikk? På grund af hudfarven. Og det har intet at gøre med at være adopteret, men jeg tager det meget nært, fordi ... Altså, så har jeg lyst til at åbne munden og tale dansk og så sige: "Jeg er ikke en af dem [indvandrere]", selvom jeg hele tiden bliver stemplet sådan. Og det holder mig tilbage fra rigtig mange ting. Altså ... Hvor en dansker måske vil tænke "Jamen, så går man lige over for rødt her", så siger man lige til den, der springer foran i køen: "Lad lige være med." Men hvor jeg tænker, ej det lader jeg være med, fordi så bliver jeg sikkert ... Så er det sikkert mig, der har gjort et eller andet forkert på grund af min hudfarve. Fordi det er det, jeg er blevet mødt med igennem min ungdom.

Flere af de andre internationalt adopterede fortæller i lighed med Caroline, at det ofte er på grund af deres hudfarve, at de oplever diskrimination fra personer, de ikke kender. Det er særligt i løbet af teenagealderen, at de internationalt adopterede begynder at opleve diskrimination fra personer, de ikke kender – hvilket et finsk studie om diskrimination også finder (Koskinen, 2015). For Caroline har andres reaktioner endda haft betydning for hendes praksis. Hun forsøger at opføre sig på en bestemt måde for ikke at blive opfattet som "en, der laver ballade", alene fordi hun ser ud, som hun gør.

At udseendet kan medføre diskrimination, er et forhold, som nogle af de interviewede adoptivforældre var opmærksomme på, da de valgte, hvilket land de ville adoptere fra. Pia, som er mor til to adoptivbørn fra Indien, fortæller, at hun havde overvejelser omkring, hvor "fremmede" hendes børn ville se ud sammenlignet med andre børn i Danmark. Her valgte hun og hendes mand et asiatisk land, bl.a. fordi de mente, at børn herfra ville skille sig mindst ud. Merete og Jan havde lignende overvejelser om udseendet, men valgte at adoptere et barn fra Danmark, som Merete fortæller: "Vi mente, at et dansk barn ville [have det] nemmere end et udenlandsk barn i samfundet". For nogle adoptivforældre har barnets udseende og risiko for fx at blive udsat for diskrimination i forbindelse hermed således været en overvejelse og et opmærksomhedspunkt forud for adoptionen.

Eksemplerne peger på, at de adopteredes ydre karakteristika – særligt deres hudfarve – er en af årsagerne til, at flere af de internationalt adopterede oplever diskrimination fra personer, de ikke kender, i det danske samfund. De unge voksne og voksne i denne undersøgelse, som er adopteret fra Danmark eller Østeuropa, fortæller ikke om denne form for diskrimination. Det tyder derfor på, at den oplevede diskrimination udelukkende går på udseende og ikke har noget at gøre med adoptionsforholdet – hvilket Caroline også er inde på i citatet fra tidligere. Forklaringen på den oplevede diskrimination må derfor findes andetsteds. Flere af de internationalt adopterede er i

deres interview selv inde på, hvad der kan være på spil. Et gennemgående tema i flere af interviewene er, at de unge voksne og voksne oplever at blive anset for at være "indvandrere"³. Et eksempel på dette er srilankanskfødte Kasper, som tidligt i sit interview fortæller, at han ofte oplever at blive sat i bås som "indvandrere" og på den baggrund bliver diskrimineret. Det oplever han, fx når han går i byen eller søger arbejde:

Kasper: At jeg pludselig bliver afvist ved døren, fordi min hudfarve ... Selvom jeg hedder Kasper, og jeg har et forholdsvist normalt dansk navn. Og jeg snakker ikke ... Altså, ikke hvad jeg selv ved, så snakker jeg ikke med dialekt eller ... Så jeg kan i hvert fald ikke se nogen problemer i, at jeg ikke kunne komme ind.

Interviewer: Nej. Tror du, de sætter dig i bås med indvandrere, eller hvad er det, du tænker?

Kasper: Tit ja! Tit bestemt, fordi ... Altså, sådan noget som jeg også sagde i starten med sproget: "Ej, hvor snakker du godt dansk" og sådan noget ... [...] Jeg har også tit oplevet sådan, når jeg søgte arbejde og sådan noget, at ... Før jeg præsenterer mig selv, så har jeg oplevet, at folk sådan kigger en ekstra gang, fordi at de har set, at det her virker fremmed, og "er vi klar til det her".

At blive anset for at være indvandrer er en kategorisering, som flere af de andre internationalt adopterede møder, fx Emilie, som siger: "Folk har altid set mig som en indvandrer, kan man sige, indtil de lærer mig bedre at kende", og Mikkel, som giver udtryk for, at han ofte overvejer, hvad han vil fortælle, når personer, han ikke kender, spørger ind til ham eller hans udseende: "Man skal tage stilling til dette [spørgsmål fra andre personer], for folk kan godt se, man ikke er dansk". Adopterede adskiller sig fra kategorien "indvandrer", da adopterede bliver tildelt dansk statsborgerskab ved adoptionstidspunkt samt deler samme opvækst og sprog som størstedelen af den danske (indfødte) befolkning. Særligt sproget opfattes i de nordiske lande som en tydelig markør af etnisk tilhørsforhold. Alligevel oplever nogle af de unge voksne og voksne at blive henvist til en minoritetsgruppe ved at blive kategoriseret som "indvandrer" alene på grund af deres udseende. Dette er en oplevelse, som adopterede i de øvrige nordiske lande også beretter om (Koskinen, 2015; Tigervall & Hübinette, 2010).

I de situationer, hvor adopterede oplever at blive kategoriseret som indvandrer, kan ordet "adopteret" have en formildnende – eller inkluderende – virkning. Det fortæller vietnamesiskfødte Karina om. Hun oplever, at ordet "adopteret" er med til at fortælle andre, at hun har haft den samme opvækst som dem og deler det samme sprog. Caroline oplever også, at ordet "adopteret" i nogle situationer betyder, at hun i stedet for at blive mødt med diskriminerede kommentarer, bliver mødt med udtrykket: "Nååh, du er adopteret", hvilket hun oplever giver andre en anden forståelse af hende. Dette tyder på, at i nogle tilfælde, hvor adopterede oplever at blive ekskluderet fra majoritetsgruppen på grund af deres udseende, kan det at være adopteret medvirke til, at personer, de ikke kender, ændrer deres opfattelse og i stedet ser dem som en del af majoritetsgruppen. At ordet "adoption" på den måde kan virke inkluderende, peger et finsk studie også på (Koskinen, 2015). Nogle få unge voksne og voksne oplever dog, at ordet "adoptiv" eller "adopteret" af nogle personer bliver opfattet som en invitation til at stille spørgsmål, som har en meget personlig karakter. Et eksempel på dette er Johanne, som fortæller, at det kan være grænseoverskridende at få spørgsmål fra personer, hun ikke kender, såsom 'havde dine forældre svært ved at få børn', 'hvad er dit forhold til dine forældre', og 'hvor meget ligner du dine forældre'. Johanne siger: "Det er bare

³. Når de adopterede taler om kategorien "indvandrer", bruger de begrebet med henvisning til nogle ydre karakteristika, som fx også gælder for efterkommere. I dette notat anvender vi begrebet "indvandrer" som en samlet kategori, der både dækker indvandrere og efterkommere, da det er det begreb, interviewpersonerne selv bruger.

det der med, at fordi vi har ordet 'adoptiv' som en del af vores identitet, så er vi åbenbart offentligt tilgængelige". Dette tyder på, at nogle adopterede kan opleve denne form for personlige spørgsmål som grænseoverskridende – samtidig med at disse spørgsmål er med til at udpege de adopterede som forskellig fra majoritetsbefolkningen, da det ikke er spørgsmål, der stilles til alle i befolkningen, men i dette tilfælde kun til en bestemt gruppe, som nogle personer oplever skiller sig ud.

1.3.1 At blive gjort "fremmed" eller "ikke-helt-rigtig" dansk

De fleste internationalt adopterede i denne undersøgelse har oplevet diskrimination, når de bevæger sig i det offentlige rum. Hvor der for nogle kun har været tale om enkeltstående hændelser, så har andre oplevet at blive diskrimineret ofte. For at belyse, hvad der er på spil i disse situationer, er det nødvendigt at se ud over adoptionsfeltet og i stedet inddrage forskning fra migrations- og integrationsområdet. Dette er nødvendigt, dels fordi adoptionsforskningsfeltet om diskrimination endnu er under udvikling, dels fordi de foregående eksempler peger på, at den oplevede diskrimination ikke udspringer af adoptionsforholdet, men i stedet taler ind i en mere generel diskussion af, hvordan personer med et andet etnisk udseende end størstedelen af den danske befolkning opfattes i samfundet (Tigervall & Hübinette, 2010).

Antropolog Mikkel Rytter peger med sit studie af dansk integrationspolitik på, at den måde, der siden 2000'erne er blevet talt om integration af flygtninge og indvandrere på, har bidraget til at skabe kategorier af borgere, som anses for at være "rigtige" danskere, og andre, der anses for at være "ikke-helt-rigtige" danskere. Gennem årene er det at være "ikke-helt-rigtig" dansk ofte blevet knyttet til en række karakteristika såsom at have en mørk lød, sort hår, fremmedklingende navne og dansk som andetsprog (Rytter, 2007). Flere af de unge voksne og voksne i denne undersøgelse har ét eller flere af disse karakteristika. De er adopteret fra lande i Sydamerika og Asien og har derfor ofte en mørk lød og sort hår. Deres udseende har for flere af de internationalt adopteredes vedkommende betydet, at personer, de ikke kender, har kategoriseret dem som "ikke-helt-rigtige" danskere og fx sagt: "Du taler godt dansk". Der er også flere af de unge mænd i denne undersøgelse – som Kasper ovenfor – der fortæller, at dørmænd har afvist dem med kommentarer om, at de ikke ønsker "sådanne typer" på diskoteket. Nogle af de unge kvinder har derimod oplevet, at andre har troet, de var au pair, når de har været ude og handle med deres bedsteforældre eller deres egne børn.

Når de adopterede oplever at få mistænksomme blikke, får at vide, at de taler godt dansk eller bliver anset for at være au pair, bliver de udpeget som anderledes i det danske samfund – eller sagt med andre ord, de bliver *gjort* anderledes af de kommentarer og opfattelser, som nogle personer møder dem med. Fremhævelsen af, at de adopterede bliver gjort anderledes, er med til at understrege, at alle unge voksne og voksne i denne undersøgelse giver udtryk for, at de føler sig danske og derfor ikke selv har en oplevelse af, at de skulle være mindre "danske" eller mere anderledes end andre borgere i samfundet. Dette er ikke ensbetydende med, at alle adopterede i Danmark føler dette, og der kan sagtens være personer, der ikke identificerer sig selv med at være "dansk". I vores undersøgelse identificerer alle sig dog med at være dansk. Dette ses eksempelvis hos Mikkel, som er adopteret fra Colombia. Han siger: "Hvis der er nogen, der er sådan: 'Ej, du er også så dygtig til dansk'. Hvis det er den indgangsvinkel, så gider jeg ikke. Så bliver jeg sådan protest-agtig og sådan 'ah men, jeg er fanme også fra Danmark'". Vietnamesiskfødte Caroline fortæller også:

Det var først i teenageårene, at det gik op for mig, når jeg var ude blandt andre folk, at jamen, okay, jeg ligner dem ikke. Altså, og jeg begyndte at føle den der forskel mellem

... Jeg prøvede virkelig at hænge i. "Jamen, jeg er dansk på alle værdier". Men alligevel, så bliver jeg stemplet lidt som en, der ikke er dansk.

For Caroline er der en uoverensstemmelse mellem den måde, hun identificerer sig selv på som dansk, og den måde, andre kategoriserer hende på grund af hendes udseende. Det er i mødet med personer, de ikke kender, at nogle adopterede oplever at blive gjort til "ikke-helt-rigtige" danskere. Denne proces, hvor nogen bliver gjort anderledes, er med til at trække grænser mellem "os" og "dem". Der er tale om et asymmetrisk magtforhold, hvor dominerende forestillinger om "den anden" er med til at skabe stereotype forestillinger, som nogle adopterede oplever at blive konfronteret med af personer i det danske samfund (jf. Rytter, 2007; Said, 1979). Man kan kalde denne forståelse af "fremmede" for en *fremmeddiskurs*, som bygger på forestillinger om personer, der har bestemte karakteristika såsom hudfarve eller øjenform. På baggrund af deres udseende oplever nogle således diskrimination. Dette betyder, at nogle adopterede, som føler sig danske, bliver "diskvalificeret" som "rigtige" danskere på grund af deres udseende – en proces, som et svensk adoptionsstudie også peger på (Hübinette & Andersson, 2012). De adopterede risikerer således at blive kategoriseret som "ikke-helt-rigtige" danskere, på trods af at de deler samme opvækst, sprog og traditioner som majoritetsbefolkningen i Danmark.

1.4 Dagtilbud og skole

I adopteredes institutionsliv (fx i dagtilbud eller skole) kan der opstå situationer, hvor barnet eller den unge oplever direkte eller indirekte diskrimination. Hvor den direkte diskrimination i institutionslivet igen primært udspringer af deres etniske udseende, så handler den indirekte diskrimination derimod ofte om selve adoptionsforholdet. I det følgende beskrives først den diskrimination, der finder sted på baggrund af de adopteredes udseende, mens vi vender os mod diskrimination på baggrund af adoptionsforholdet i næste afsnit.

Nogle af de unge voksne og voksne, der er internationalt adopteret, har oplevet at blive drillet med deres udseende i de institutioner, de har gået i. Det er ord som "neger", "sorte svin", "flødebolle" og ansigtsudtryk, hvor andre børn har lavet deres øjne skæve, som nogle af de adopterede og adoptivforældre fortæller om. Disse oplevelser har primært fundet sted i børnehaven eller på de første klassetrin i skolen. For de flestes vedkommende er der tale om enkeltstående begivenheder og ikke længerevarende mobning. Ikke desto mindre er der tale om chikane i form af drillerier og nedsættende bemærkninger om deres udseende, som her omhandler deres etnicitet. Et studie uden for adoptionsforskningsområdet om mobning i skolen peger på, at drillerier og mobning ikke blot handler om negative (og nogle gange aggressive) tendenser mellem de involverede parter, men fortæller os noget om, hvilke magtrelationer der eksisterer i et givent samfund. Dvs. at det forhold, der bliver mobbet med (fx etnicitet eller seksualitet), fortæller os om dominerende forestillinger i samfundet (Horton, 2011) – i dette tilfælde, hvordan hudfarve af nogle opfattes og italesættes nedsættende. Hvor de diskriminerende bemærkninger i det offentlige rum kom fra personer, de ikke kender, er der her tale om, at bemærkningerne kommer fra kammerater og venner. Sådanne oplevelser kan være vanskelige at håndtere, da det kan udfordre deres kammerat- eller venskab (Jensen m.fl., 2012; Tigervall & Hübinette, 2010).

Derudover fortæller nogle få adoptivforældre og adopterede om situationer, hvor pædagoger eller lærere har udøvet forskelsbehandling, eller hvor adoptivforældrene har haft en oplevelse af manglende hensyntagen til deres barns status som adopteret. Et eksempel på dette fortæller colombianskfødte Johanne om fra sin børnehavetid. Her kontaktede en pædagog hendes adoptivmor i

den bedste mening for ikke at virke diskriminerende, men hvor det endte med netop det – at Johanne blev diskrimineret på grund af hendes etniske udseende:

Jeg [Johanne] er 3 år gammel, og min mor bliver ringet op på sin arbejdsplads. Det var i de glade 80'ere. Ja omkring: "At Johanne, hun vil altså gerne være Snehvide". Hvor min mor var sådan: "Ringer du til mig på min arbejdsplads for at fortælle mig, at min datter gerne vil være Snehvide?". "Ja, vi har jo det problem, at hun gerne vil males hvid". Og min mor var sådan: "Så mal hende hvid!". Der var ingen af os, som havde set et problem. Det var en pædagog, der følte, hun overskred en grænse.

I denne situation mente pædagogen, at det ville være diskriminerende at male Johanne hvid, men ved ikke at gøre det, blev Johanne forskelsbehandlet i forhold til de andre børn i børnehaven. Eksempler på diskrimination som dette er i vores materiale meget få. Der kan dog opstå situationer, hvor barnet ifølge adoptivforældrene oplever utilsigtet at bliver sat i en vanskelig situation. Det drejer sig fx om undervisningssituationer, hvor barnets fødeland er blevet taget op, uden at familien vidste det. Det har i nogle tilfælde betydet, at barnet har fået viden om forhold i landet, som adoptivforældrene ikke mente, at deres adoptivbarn var gammel nok til at høre. Et andet eksempel fortæller adoptivmoren Susanne om i det følgende. Susannes adoptivdatter, Laura, er adopteret fra Sydkorea, og det kom som en overraskelse for Susanne, da Lauras klasselærer valgte at tage temaet "Sydkorea" op i klassen uden først at informere Susanne og hendes mand om det:

Jeg blev så tosset på hende [klasselæreren], så [jeg] ringede til hende. Nej, jeg kørte faktisk over til hende, for hun var oppe på skolebiblioteket og sagde: "Helt ærligt, det kunne du altså godt lige have ringet og sagt til os, så vi kunne forberede Laura på det." – "Nå, men det havde hun slet ikke tænkt på" – "Nej, men det burde du så tænke på, og det bør du tænke på en anden gang" – "Ja ..." Ja, det var virkelig for ubetænksomt, for det satte virkelig en lavine i gang i Laura, hvor hun var ked af det i lang tid, fordi hun virkelig kom til at tænke på hendes [biologiske] familie og kom sådan: "Ej, mor, jeg drømte, at hun boede i sådan en gammel hytte, som var ved at falde ned om ørerne på hende. Tror du, hun er død?". Ja, det var ikke sjovt.

I disse eksempler er der tale om situationer, hvor adoptivforældrene oplever en manglende hensynstagen til barnets baggrund. På grund af dette manglende hensyn har nogle adoptivforældre oplevet, at deres barn blev sat i en (utilsigtet) negativ eller svær situation. Der er i eksemplerne tale om to forældre, der reagerer på forskellig vis, og det er vanskeligt at vurdere, hvilken betydning situationerne har haft for den adopterede – både i situationen og på længere sigt. Eksemplerne tyder dog på, at situationerne kunne have været undgået med direkte kommunikation mellem hjem og skole samt forventningsafstemning ved barnets start i institutionen.

1.4.1 En "rigtig" familie og en "ikke-helt-rigtig" familie

De mest typiske situationer, som de unge voksne og voksne fortæller om fra deres hverdag og opvækst i forskellige danske institutioner, er dog en form for personlige eller nærgående spørgsmål, som går tæt på deres familierelationer. Det, som de særligt oplever at blive mødt med, er dominerende forestillinger om, hvad det vil sige at være en familie.

Maja, som er adopteret fra Indien, fortæller her om en situation, som vi også hører fra flere af de andre – både dansk og internationalt – adopterede: "Jeg blev meget sur, hvis folk [venner og kammerater] de spurgte mig om det [hendes familie]. Hvis de brugte vendingen: 'Hvor er dine rigtige forældre?'. Og det er der rigtig mange, der gør stadigvæk den dag i dag også". En lignende oplevelse fortæller Mie, som ligeledes er født i Indien, også om. Her satte en kammerat i hendes

klasse nogle gange spørgsmålstejn ved hendes familierelationer. Hvis Mie fx havde fortalt, at hun i weekenden havde været til fødselsdag hos sin fætter, kunne hendes klassekammerat godt finde på at sige: "Det er jo ikke din rigtige fætter". Danskadopterede Jesper reagerer ligeledes mod den måde, nogle af hans klassekammerater formulerede sig på angående hans familie, dengang han gik i skole: "Har du så ikke nogen rigtige søskende? Det [er det] der 'rigtige-begreb', som bare er så forfærdeligt", mens Mads, der også er adopteret fra Danmark, har oplevet at blive drillet med sit adoptionsforhold, hvor kammerater har sagt: "Jamen, dine [biologiske] forældre ville alligevel ikke have dig". Mens de fleste i denne undersøgelse har oplevet at få spørgsmål og kommentarer fra deres venner og kammerater, der sætter tanker i gang om deres familieforhold, så er der også nogle, der oplever, at bestemte undervisningssituationer kan sætte tankerne i gang. Nogle adopterede og adoptivforældre har fx oplevet situationer, hvor klassen har arbejdet med temaet "familie", og hvor nogle af de andre elever har givet udtryk for, at man kun er en familie, hvis man deler biologiske bånd.

At få spørgsmål i børnehaven eller skolen om ens "rigtige" familie eller personlige kommentarer omkring ens adoptivfamilie eller biologiske familie er oplevelser, som de fleste beretter om i denne undersøgelse. For at forstå, hvad der er på spil i disse hverdagsinteraktioner, må vi vende blikket mod, hvilke dominerende forståelser af slægtskab der er fremtrædende i Danmark. I Danmark – og mange andre vestlige lande – bygger dominerende slægtskabsforståelser på den *biologiske model*, dvs. at man fødes ind i et slægtskab, som bygger på blodsbånd og genetik (Howell, 2001; Mogensen & Olwig, 2013). I den biologiske model vælger man ikke selv sin familie, men er født ind i et slægtskab, hvor der samtidig er en forventning om kærlighed og solidaritet – og således en forventning om, at biologiske relationer ikke brydes. I løbet af de seneste årtier er der kommet flere og flere familietyper til, som i højere grad lægger vægt på, at familierelationer er affektive (sociale) forbindelser, der ikke nødvendigvis er knyttet op på biologi, fx adoptivfamilier, bonusforældre eller det at have to forældre af samme køn (Mogensen & Olwig, 2013; Ottosen, 2012). På trods af denne udvikling er det fortsat den biologiske slægtskabsforståelse, som flere adopterede møder i deres hverdag. At være en adoptivfamilie eller være adopteret er ikke et forhold, som er direkte observerbart, men kræver kendskab til en persons baggrund. Det kan være en af forklaringerne på, hvorfor det ikke er en forståelse, de støder på i det offentlige rum, men først kommer til udtryk i sfærer, hvor andre kender deres baggrund, som fx i børnehaven, skolen eller senere på arbejdspladsen. Spørgsmål om ens "rigtige" familie udfordrer adopteredes familieforhold. Mie fortæller her, hvordan hun oplever disse situationer, hvor venner eller klassekammerater har brugt vendingen "din rigtige familie":

De kommentarer med at: "Det er jo ikke din rigtige familie." Jeg kan huske, jeg blev rigtig ked af det, fordi at det var det jo. Og jeg tror faktisk, hun [klassekammerat] sagde det flere gange, fordi at det endte med, at min mor ringede til hendes mor og sagde: "Prøv at høre her, det er ikke i orden, at hun siger sådan." Øhm ... og så snakkede jeg lige med hende én gang, hvor hun [klassekammerat] var sådan: "Jamen, det er jo ikke din rigtige familie", hvor hun sådan prøvede at overtale mig til, at det var det ikke. Og så var jeg sådan: "Jo, det er det! Det er min rigtige familie." Jeg hader virkelig det der udtryk: "Det er ikke din rigtige familie" og sådan noget. Og det bunder nok også i det. Men så igen, hvad er en forkert familie, sidder man så også lidt og tænker.

Uddraget fra Mies interview sætter de hverdagsinteraktioner, hvor adopterede bliver spurgt ind til deres "rigtige" forældre eller "rigtige" familie, på spidsen – for når andre italesætter, at Mie har en "rigtig" familie et sted, giver de samtidig udtryk for en opfattelse af, at Mies adoptivfamilie er en "forkert" eller "ikke-helt-rigtig" familie. Som beskrevet ovenfor peger nyere dansk familieforskning på, at der i Danmark er en forståelse af, at ens "rigtige" familie er ens biologiske familie, mens

familietyper, der bygger på sociale bånd, ikke er "helt-likeså-rigtige" (Mogensen & Olwig, 2013). Det er denne familieforståelse eller *familiediskurs*, som flere unge voksne og voksne i denne undersøgelse fortæller, at de har oplevet at møde i hverdagen. Der er tale om indirekte diskrimination, hvor spørgsmål og kommentarer fra venner og kammerater kan opfattes nedsættende, da de gør adopteredes familietype til en form for "andenrangs-familie", som ikke er ligestillet med familier, der bygger på biologiske bånd. Hvor fremmeddiskursen ikke specifikt udspringer af det at være adopteret, så handler familiediskursen om netop det. Selvom det ofte er de adopteredes indtryk, at deres venner og kammerater ikke mener noget ondt, men blot er nysgerrige omkring det at være adopteret, så sætter deres spørgsmål alligevel spørgsmålstegn ved "ægtheden" af de adopteredes familietype.

1.5 Familien og de nære relationer

Det sidste område, der belyses i dette notat, er, hvordan diskrimination af adopterede kommer til udtryk i deres intime sfære, dvs. familien og de nære relationer. Et særligt fokus i dette afsnit er på, hvordan oplevet diskrimination fra personer, de ikke kender, kan få betydning for adopteredes familiepraksis, dvs. den måde, de er sammen med deres familie på. Afsnittet starter dog med at beskrive de få eksempler på diskrimination, som udøves af familiemedlemmer.

Det er kun fra interviewene med adoptivforældrene, at vi hører om familiemedlemmer, der har udtrykt bekymring for det at adoptere eller sat spørgsmålstegn ved relationen til adoptivbarnet. I adoptivforældrene Bo og Monas tilfælde var det deres forældre, der udtrykte bekymring for det at adoptere et barn fra udlandet. Mona fortæller:

Nogle af bedsteforældrene [var], før vi hentede dem [adoptivbørn] ikke, altså ... At: "Uuhhha, de skulle rigtig have nogle danske navne, og de skulle ...", og sådan noget. Og sådan udviste nogle bekymringer i forhold til, hvor de nu måtte komme fra, og sådan nogle ting, ikk?

Dette er et eksempel på, at der i nogle af familierne har været en bekymring om, hvordan et adoptivbarn ville blive modtaget og passe ind i det danske samfund – hvilket vi også tidligere i notatet beskrev via nogle af adoptivforældrene og deres overvejelser om, hvor de ville adoptere fra. Vi hører dog også enkelte eksempler på adoptivforældre, der kommer med diskriminerende bemærkninger. Det drejer sig fx om adoptivmoren Pia, som fortæller, at en af de overvejelser, hun og hendes mand havde om barnets oprindelsesland, var, hvor "mørk" barnet ville være. For Pia handlede det om, hvordan andre i lokalsamfundet ville opfatte barnet. De havde fx overvejelser omkring, hvad andre ville tænke: "'Hold da op, der kommer en neger' eller sådan et eller andet. For det skal man også tænke lidt på for børnenes skyld." Selvom Pia ikke bruger det diskriminerende udtryk om sit eget barn, så kan det alligevel – som et svensk adoptionsstudie peger på – være vanskeligt at håndtere, hvis man som adopteret overhører det, da det er udtryk for en racistisk holdning (Tigervall & Hübinette, 2010). Hvor disse eksempler handler om "fremmedhed", så er det næste et eksempel på, at familiediskursen også kan komme til udtryk blandt den adopteredes nære relationer. Adoptivmoren Merete har oplevet, at en faster satte spørgsmålstegn ved hendes relation til hendes adoptiv søn, efter at Merete fik en biologisk datter:

Jeg havde en gammel faster, [...] der sagde til mig: "Hvordan det var at få et rigtigt barn, da jeg fik Nora". Jeg blev simpelthen så sur og gal på hende, og jeg inviterede hende aldrig mere [griner]. Og hun har sikkert ikke ment det sådan, men jeg blev så gal over, at hun kunne finde på at sige sådan.

Merete fortæller, at hun og hendes mand havde svært ved at få børn og derfor valgte at adoptere. Efter at de havde adopteret deres søn, blev Merete gravid og var nu mor til to børn, hvoraf den ene var adopteret, og den anden var biologisk. Her oplevede Merete, at et familiemedlem opfattede den biologiske forbindelse som mere "rigtig" og dermed, at Meretes biologiske barn var et mere "rigtigt" barn end hendes adoptiv søn.

En anden pointe, som fremhæves i dette afsnit, er, at fortællinger fra et mindre antal familier peger på, at den diskrimination, som nogle adopterede møder i deres hverdag, kan få betydning for samværet i familien og de nære relationer. Johanne, som er adopteret fra et af de asiatiske lande, fortæller, at reaktioner fra nogle personer har påvirket forholdet til hendes adoptivfar. Det startede, da Johanne fik et nyt job, og hendes adoptivfar kørte hende på arbejde:

Det passede med, at jeg skulle møde kl. 7, så min far kunne lige smide mig af, inden han kørte på arbejde. Og så står der tre damer fra Kina ude på mit nye arbejde, som siger: "Ej, hvor er du heldig, at du har fået en dansk mand." Og jeg er sådan: "En ... Hvad fanden snakker de om." Jeg kunne slet ikke regne ud, hvad det var, der foregik. Indtil det gik op for mig ... Fy for satan, de tror, jeg er gift med min far. Og så fortalte jeg det [til min far] om aftenen. Han brød fuldstændig sammen. Og jeg har to veninder fra Afrika, som er ... som har danske fædre. Men afrikanske mødre. De går heller ikke på gaden med dem mere. Og det synes jeg er en syg belastning, at jeg ikke ... Den dag i dag går jeg ikke ud og spiser med min far. Alene. Det er der ingen af os, der orker. Fordi vi orker ikke at tage blikkene, konfrontationerne, alt det der.

At Johannes kollegaer troede, at hendes adoptivfar var hendes mand, har påvirket den måde, Johanne er sammen med sin adoptivfar i dag, hvor de fx ikke går ud og spiser sammen alene. De føler begge, at nogle personer kigger på dem og tænker, at de er et ægtepar. Ligeledes fortæller Bo, som har en adoptivdatter fra et asiatisk land, at andre personers forestillinger har påvirket den måde, han er sammen med sin datter i det offentlige rum. Som hans datter er blevet ældre, er Bo begyndt at tænke på, hvordan andre opfatter ham og hans datter, når de går sammen. Han fortæller, at han tænker over, om andre tænker "gamle gris" om ham, når de ser en gråhåret mand og en ung asiatisk kvinde gå sammen hånd i hånd, fordi de tror, han har været i Thailand og finde sig en ung kone. Det er igen fremmeddiskursen, der er på spil her. I stedet for at handle om stereotype forestillinger om indvandrere, så udspringer disse forestillinger af kulturelle og seksualiserede stereotyper om asiatiske kvinder og "hvide mænd" – forestillinger, som også eksisterer i flere af de andre nordiske lande (Koskinen, 2015; Lindblad & Signell, 2008). Oplevelserne, som Johanne og Bo fortæller om, kommer i takt med, at de når slutningen af teenagealderen. Selvom det kun er i få af familierne, at vi hører, hvordan stereotype forestillinger har fået betydning for, hvordan både adopterede og adoptivforældre opfatter sig selv og hinanden, så er det alligevel relevant at fremhæve her, da disse forestillinger bliver indgribende for, hvordan de praktiserer deres nære relationer – særligt i det offentlige rum, hvor nogle adopterede står fra at udvise nærhed til andre familiemedlemmer af frygt for, at relationen bliver misforstået.

2 DISKUSSION OG KONKLUSION

2.1 Tilhørsforhold med spørgsmålstegn

Dette notat har belyst, hvornår og på baggrund af hvilke karakteristika de unge voksne og voksne i denne undersøgelse oplever diskrimination. Notatet har taget udgangspunkt i, hvordan de oplever diskrimination inden for tre sfærer:

- Det danske samfund
- Dagtilbud og skole
- Familien og de nære relationer.

I nogle tilfælde er der tale om direkte diskrimination, fx diskriminerende udtalelser eller afvisning i døren til diskoteker, men ofte foregår diskriminationen mere indirekte og kommer til udtryk i form af utilsigtede, nedsættende bemærkninger (mikroaggressioner) såsom ”du taler godt dansk” eller ”hvad med dine ’rigtige’ forældre?” (jf. Koskinen, 2015; Thorsen, 2014).

Ved at kaste et situationelt blik på deres oplevelser af diskrimination ser vi, at diskrimination af adopterede er et fænomen, som kommer til udtryk på forskellig vis, alt afhængig af den kontekst eller situation, som de befinder sig i. Når vi ser på de karakteristika eller forskelle, som bliver betydningsfulde inden for de tre områder, ser vi, at den oplevede diskrimination primært tager afsæt i to karakteristika – nemlig udseende og familietype. På baggrund af analysen er det således muligt at identificere to dominerende diskurser eller forestillinger, der kan føre til diskrimination: en fremmeddiskurs og en familiediskurs (Reisigl & Wodak, 2001). De to diskurser optræder inden for alle tre områder, men kan få varierende betydning for adopteredes oplevelse af dem selv og deres nære relationer (se figur 2.1).

Figur 2.1 Oversigt over, hvordan de to dominerende diskurser (fremmeddiskurs og familiediskurs) kommer til udtryk inden for tre områder: samfund, institution og familie.

	Samfund	Institution	Familie
Diskurs 1 Fremmeddiskurs	Adopterede henvises til en minoritetsgruppe ("indvandrere") på baggrund af deres udseende	Drillerier eller mobning, der udspringer af adopteredes udseende (etnicitet)	Stereotype forestillinger kan få betydning for, hvordan adopterede praktiserer deres nære relationer
Diskurs 2 Familiediskurs	"Adoption" som begreb, der kan medføre: a) inklusion i majoritetsgruppen, b) personlige spørgsmål fra fremmede	Nedsættende bemærkninger, der fremstiller adoptivfamilien som en "ikke-helt-rigtig" familie	Opfattelse af adopterede børn som "ikke-helt-rigtige" børn i relation til biologiske børn

Den første diskurs – som i dette notat kaldes "fremmeddiskurs" – udspringer af adopteredes udseende. Her er der tale om, at internationalt adopterede oplever diskrimination, fordi de har et udseende, der er anderledes end størstedelen af den øvrige befolkning. På baggrund af diskursen bliver der dannet kategorier såsom "rigtige" danskere (majoritetsbefolkningen) og "ikke-helt-rigtige" danskere (minoritetsgrupper, fx flygtninge og indvandrere) – og i kraft af deres udseende henvises de til minoritetskategorien, på trods af at de deler samme opvækst, sprog og traditioner som majoriteten i Danmark. Den anden diskurs – her betegnet "familiediskurs" – udspringer af deres familierelation. Diskursen bygger på forestillingen om slægtskab eller familie som en biologisk forbindelse, hvor bemærkninger såsom "har du ingen 'rigtige' søskende?", og "kunne dine forældre ikke få

nogen børn?”, kan opleves som nedsættende bemærkninger om adoptivfamilien som familietype. Sådanne bemærkninger er med til at skabe kategorier som en ”rigtig” familie og en ”ikke-helt-rigtig” familie. Diskriminationen kommer således til udtryk ved opfattelsen af, at adoptivfamilien ikke er en familietype, der er ligestillet med familier baseret på biologisk slægtskab. Det er interessant at bemærke, at flere af de adopterede er bevidste om, at de skaber forbundethed eller praktiserer det at være en familie med adoptivfamilien på anden vis end familier, hvor den objektive forbundethed tages mere for givet (Henze-Pedersen, 2017a). Alligevel betyder det noget, når andre italesætter eller sætter spørgsmålstejn ved denne form for forbundethed. Det kan hænge sammen med den måde, som adoptionsrelationen i disse tilfælde italesættes på som en ”ikke-helt-rigtig” familierelation, hvilket tyder på, at der kan være en begrænset rummelighed i den måde, familiebegrebet opfattes på blandt nogle.

Identificeringen af de to diskurser er vigtig, da den bidrager til forståelsen af, hvilken betydning selve *adoptionsforholdet* har for den diskrimination, som nogle oplever. Unge voksne og voksne, der oplever diskrimination på grund af fremmeddiskursen, oplever at blive diskrimineret på grund af deres etniske udseende. Denne form for diskrimination har således ikke noget at gøre med at være adopteret, men peger derimod på nogle generelle forestillinger om ”fremmede” i Danmark. Et finsk adoptionsstudie, peger – som tidligere nævnt – på, at det at være adopteret i nogle tilfælde kan virke inkluderende i de situationer, hvor adopterede oplever diskrimination (Koskinen, 2015). Nærværende undersøgelse peger ligeledes på dette, men kun når det kommer til diskrimination på baggrund af fremmeddiskursen og ikke, når det drejer sig om diskrimination på baggrund af familiediskursen. Her er det at være adopteret netop det, som ekskluderer dem og adoptivfamilien fra at være en ”rigtig” familie.

Selvom fremmeddiskursen ikke udspringer af adoptionsforholdet, så er det ikke ensbetydende med, at den ikke – sammen med familiediskursen – kan få særlig betydning for adopteredes oplevelse af dem selv. Når de unge voksne og voksne oplever diskrimination i form af at blive gjort til ”ikke-helt-rigtige” danskere, eller kategoriseret som én, der kommer fra en ”ikke-helt-rigtig” familie, kan diskriminationen nemlig gå ind og sætte spørgsmålstejn ved deres *tilhørsforhold* – enten til det danske samfund eller til adoptivfamilien. At høre til handler om, hvordan vi oplever os selv som en del af en bestemt social og historisk kontekst. At høre til er således tæt forbundet med identitet og identifikation, men i stedet for, at der blot er fokus på at *være* en del af en bestemt kontekst, så har tilhørsbegrebet en *følelsesmæssig* dimension (Bell, 1999). I dette tilfælde handler det således om de adopteredes følelsesmæssige oplevelse af at være en del af det danske samfund eller deres adoptivfamilie. At høre til er dog ikke kun et spørgsmål om, hvordan man selv identificerer sig, men indebærer også, hvordan andre ser eller kategoriserer én. Der er derfor også fokus på, hvilke grænser der sættes for en persons identifikationsmuligheder (Bell, 1999; Yuval-Davis, 2006). Når andre gennem direkte eller indirekte diskrimination kategoriserer adopterede som ”ikke-helt-rigtige”, er det med til at udfordre eller sætte grænser for deres tilhørsforhold og identifikationsmuligheder. Når andre opfatter dem som ”ikke-helt-rigtige” danskere eller som én, der kommer fra en ”ikke-helt-rigtig” familie, er det samtidig et udtryk for nogle ureflekterede ideer hos nogen i samfundet om, at den adopterede hører mere til i et andet land og hos en anden familie (jf. Howell, 2001). For nogle adopterede, som ikke oplever et tilhørsforhold til sit oprindelsesland eller kun har begrænset viden om, mulighed for eller ønske om kontakt med sin biologiske familie (jf. Henze-Pedersen, 2017b), kan disse underliggende forestillinger være problematiske. I disse tilfælde kan dominerende forestillinger om fremmedhed og familieformer udfordre eller begrænse adopteredes tilhørsforhold og identifikationsmuligheder og føre til rodløshed og spørgsmål om, hvor og hvordan man kan placere sig i den kulturelle og sociale kontekst, man er en del af.

2.2 Konklusion

Diskrimination af adopterede finder i vores materiale primært sted på baggrund af to forskellige karakteristika, nemlig udseende og familietype. Diskriminationen kan komme til udtryk på forskellig vis, alt efter hvilken kontekst de befinder sig i. Vi finder, at der er to dominerende forestillinger – eller diskurser – på spil, som kan føre til diskrimination af adopterede i Danmark: en fremmeddiskurs og en familiediskurs. Den diskrimination, som flere af de unge voksne og voksne oplever, er dels knyttet til, hvordan "fremmede" mere generelt opfattes i det danske samfund, men også knyttet til kulturelle forestillinger om, hvad det vil sige at være en familie. Fælles er, at den oplevede diskrimination kan gå ind og sætte spørgsmålstegn ved deres tilhørsforhold – enten til det danske samfund eller til den familie, de er vokset op i. Der er dog stor forskel på, hvor ofte de unge voksne og voksne i denne undersøgelse har oplevet diskrimination. Hvor der for nogle er tale om gentagne hændelser, så er der for andre tale om enkeltstående oplevelser.

Litteratur

- Bell, V. (1999): "Performativity and Belonging: An Introduction". *Theory, Culture & Society*, 16(2), s. 1-10.
- Garber, K.J. & H.D. Grotevant (2015): "'YOU Were Adopted?!': Microaggressions Toward Adolescent Adopted Individuals in Same-Race Families". *The Counseling Psychologist*, 43(3), s. 435-462.
- Henze-Pedersen, S. (2017a): *Adopteredes familierelationer*. VIVE notat. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Henze-Pedersen, S. (2017b): *Known and Unknown Identity: The Experience of Openness and Identity among Adult Adoptees*. VIVE working paper. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Henze-Pedersen, S. & R.F. Olsen (2017): *At vokse op som adopteret i Danmark*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Horton, P. (2011): "School Bullying and Social and Moral Orders". *Children and Society*, 25(4), s. 268-277.
- Howell, S. (2001): "'En vanlig familie': Utenlandsadopsjon i Norge, et stadig voksende fenomen". I: S. Howell & M. Melhuus (red.): *Blod – tykkere enn vann? Betydninger av slektskap i Norge* Bergen: Fagbokforlaget, s. 73-98.
- Hübinette, T. & M. Andersson (2012): "Between Colourblindness and Ethnicisation: Transnational Adoptees and Race in a Swedish Context". *Adoption & Fostering*, 36(3 & 4), s. 97-103.
- Jensen, T.G., K. Weibel, M.K. Tørslev, L.L. Knudsen & S.J. Jacobsen (2012): *Måling af diskrimination på baggrund af etnisk oprindelse*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:22.
- Koskinen, M.G. (2015): "Racialization, Othering, and Coping Among Adult International Adoptees in Finland". *Adoption Quarterly*, 18(3), s. 169-195.
- Koskinen, M.G., M. Elovainio, H. Raaska, J. Sinkkonen, J. Matomäki & H. Lapinleimu (2015): "Perceived Racial/ethnic Discrimination and Psychological Outcomes Among Adult International Adoptees in Finland: Moderating Effects of Social Support and Sense of Coherence". *American Journal of Orthopsychiatry*, 85(6), s. 550-564.
- Lind, J. (2012): "'As Swedish as anybody else' or 'Swedish, but also something else'?" *Adoption & Fostering*, 36(3 & 4), s. 85-96.
- Lindblad, F. & S. Signell (2008): "Degrading Attitudes Related to Foreign Appearance: Interviews with Swedish Female Adoptees from Asia". *Adoption & Fostering*, 32(3), s. 46-59.
- Mogensen, H.O. & K.F. Olwig (2013): "Introduktion. Familie og slægtskab: Antropologiske perspektiver på nære relationer". I: H.O. Mogensen & K.F. Olwig (red.): *Familie og slægtskab. Antropologiske perspektiver*. Frederiksberg: Samfundslitteratur, s. 9-32.
- Ottosen, M.H. (2012): "Rigtige og forkerte familierelationer". *Dansk Sociologi*, 23(2), s. 89-111.

- Pager, D. & H. Shepherd (2008): "The Sociology of Discrimination: Racial Discrimination in Employment, Housing, Credit, and Consumer Markets". *Annual Review of Sociology*, 34, s. 181-209.
- Reinoso, M., F. Juffer & W. Tieman (2013): "Children's and Parents' Thoughts and Feelings about Adoption, Birth Culture Identity and Discrimination in Families with Internationally Adopted Children". *Child and Family Social Work*, 18(3), s. 264-274.
- Reisigl, M. & R. Wodak (2001): "'Race', Racism and Discourse: An Interdisciplinary, Historical and Methodical Overview". I: *Discourse and Discrimination: Rhetorics of Racism and Antisemitism* London: Routledge, s. 1-30.
- Riley-Behringer, M., V. Groza, W. Tieman & F. Juffer (2014): "Race and Bicultural Socialization in the Netherlands, Norway, and the United States of America in the Adoptions of Children from India." *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 20(2), s. 231-243.
- Rooth, D.-O. (2002): "Adopted Children in the Labour Market – Discrimination or Unobserved Characteristics?" *International Migration*, 40(1), s. 71-98.
- Rooth, D.-O. (2007): "Internationellt adopterade på svensk arbetsmarknad". I: M. Carlberg & K.N. Jareno (red.): *Internationellt adopterade i Sverige: Vad säger forskningen?* Stockholm: Gothia Förlag, s. 212-233.
- Rytter, M. (2007): "'Familien Danmark' og 'de fremmede'. Slægtskabsbilleder i dansk integrationspolitik". I: K.F. Olwig & K. Pærregaard (red.): *Integration: Antropologiske perspektiver*. København: Museum Tusulanums Forlag, s. 63-86.
- Rørbech, M. (1989): *Mit land er Danmark. En undersøgelse af unge adopterede fra Asien, Afrika og Latinamerika*. København: Socialforskningsinstituttet, 89:14.
- Said, E.W. (1979): "Introduction". I: *Orientalism*. New York: Vintage Books, s. 1-28.
- Sue, D.W., C.M. Capodilupo, G.C. Torino, J.M. Bucceri, A.M. B Holder, K.L. Nadal & M. Esquilin (2007): "Racial Microaggressions in Everyday. Life Implications for Clinical Practice". *American Psychologist*, 62(4), s. 271-286.
- Thorsen, M.C.S. (2014): "Strukturel diskrimination i hverdagen". I: A. Bilfeldt, I. Jensen & J. Andersen (red.): *Rettigheder, empowerment og læring*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag, s. 160-183.
- Tigervall, C. & T. Hübinette (2010): "Adoption with Complications: Conversations with Adoptees and Adoptive Parents on Everyday Racism and Ethnic Identity." *International Social Work*, 53(4), s. 489-509.
- Yuval-Davis, N. (2006): "Belonging and the Politics of Belonging". *Patterns of Prejudice*, 40(3), s. 197-214.

**VIDEN I
VELFÆRD**

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD